

VERGES
DESAPAREGUT

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons PEPTA GELI AMER

Marta Geli i Salvador Vega

VERGES

DESAPAREGUT

VERGES

DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2022

© dels textos: Marta Geli Cané

© dels textos: Salvador Vega Ferrer

© del pròleg: Jordi Morera Pau

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Verges

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Agraïments:

Ajuntament de Verges, família Alabau-Colomer, M. Lluïsa Auquer, família Batlle-Ribas, Josep M. Bellapart Puig, Anna M. Blanch, Rosa Bruguera Perich, Josep Casabó, Roser Coll Grabulosa, Eugeni Darnaculleta, Enric Falgueras Cruaïas, Josep M. Farré Martí, Felip Figueras i Pepi Soler, Josep Feliu Moy, família Ferrer-Iglesias, Àngela Ferrer Saus, Carles Font, família Furió-Sagué, Pepita Geli Amer, Ponç Geli i Sefa Cané, Nuri Majó Nadal, família Mir-Oliver, Jordi Morera Pau, família Parés-Rodà, família Peraferrer-Bellapart, Conxa Perpinyà Oliveras, Conxa Poch Bartrina, Albert Poch Roviras, Maite Poch Roviras, Lluís Ros i Rosa Oliveras, Lola Ros Martí, Josep Ruat Agustí, família Sot-Font, família Teixidor-Massanas, Elizabeth Teixidor Pujol, Dolors Torres Bover.

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Valentí Fargnoli / Fons Josep Casabó

Fotografia de la portadella:

Pepita Geli Amer el 1953.

Acrònims:

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)
ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)
ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)
MASLE (Museu de l'Anxova i la Sal de l'Escala)

ISBN 978-84-19239-22-8

DL B-4707-2022

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Memòria fotogràfica

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Més que mil paraules

Pàg. 12

LA VILA I LA SEVA GENT

Verges, vila antiga, cruïlla de camins

Pàg. 120

ÀNIMA ANCESTRAL

Tradicions que identifiquen i uneixen

Pàg. 148

EL DIJOUS SANT

La processó i la Dansa de la Mort

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

MEMÒRIA FOTOGRÀFICA

Jordi Morera Pau, fotògraf i pintor

Fotografia: «Procediment que permet d'obtenir, per mitjà de la llum i de substàncies químiques, imatges permanents sobre superfícies convenientment preparades». Aquesta definició, extreta de la primera edició de la *Gran Enciclopèdia Catalana* del 1974, és vigent encara avui en l'edició electrònica. Ens parla del que ara anomenem *fotografia analògica*, que abasta des dels inicis de la fotografia (J. N. Niépce, 1816) fins a l'actualitat. I és que, en aquests més de 200 anys, la fotografia «antiga» encara no ha desaparegut.

Però bé, ara som a Verges, al'Empordanet, i en la meva condició de vergelità per pròpia iniciativa, m'il·lusiona

molt prologar aquest magnífic recull de fotografies del poble que em va acollir ja fa 25 anys. Aquí vaig trobar un indret de paisatge suau, de gent amable que es deixa descobrir i que no desaprofita l'ocasió per celebrar tota mena de festes. La més important i que convoca tots els vilatans és la de Dijous Sant, font d'inspiració per a molts fotògrafs, entre els quals em compto. D'alguna manera, aquest llibre vol representar tot això i molt més, la vida quotidiana, les feines tradicionals, el lleure..., però des de la perspectiva del passat, que farà reviure la nostàlgia dolça i potser també la tristesa. Tingueu en compte, però, que aquestes fotografies són, sobretot, documents rellevants que cal preservar. Són la memòria històrica dels fets no històrics, la vida d'un poble.

Antigament, per immortalitzar els esdeveniments especials, calia anar a cal retratista, que donava fe de la realització de l'acte amb una fotografia que després s'emmarcava. Temps més tard, les coses canviaren: les càmeres reduïren el seu volum i se'n democratitzà l'accés a les classes mitjanes. Va néixer la fotografia familiar i social. Però encara calia anar a cal fotògraf, que revelava i feia les còpies de les fotografies que havies fet..., i a veure quantes sortien velades, fosques o mogudes! Un pas més i ja som on no cal mediador entre la fotografia i tu: l'era digital, amb el risc de no poder recuperar les imatges per no haver-les arxivat bé o per incompatibilitats tecnològiques.

Vergelitanes i vergelitans, feu fotografies amb el mitjà que us plagui però, sobretot, reviseu-les de tant en tant, esborreu-ne moltes, trieu les millors, feu-ne alguna còpia en paper i deseu-les en un àlbum o en una capsa de sabates. Tant se val! Potser així podreu, un dia, engrandir la memòria del poble.

CUYAS / ICGC - Fons FAMILIA CUYAS (RF.14956)

Introducció

MÉS QUE MIL PARAULES

Marta Geli Cané i Salvador Vega Ferrer

Els pobles, com les societats en general, experimenten un permanent procés de canvi i transformació al llarg del temps. Els pobles, com les persones, van fent camí –com deia el poeta castellà– a mesura que caminen. Per això, de tant en tant, els cal aturar-se i mirar enrere. És aleshores que s'adonen d'on venen i entenen qui són. I és aleshores que poden decidir amb més lucidesa cap on volen anar i què volen ser.

Vet aquí, doncs, que un aplec de fotografies antigues com el que teniu a les mans no és (només) un simple exercici de nostàlgia. Quan evoquem un record revivim

una experiència, revisitem un paisatge de la nostra identitat i, així, ens anem reconstruint permanentment.

Per accedir als calaixos de la memòria col·lectiva de Verges ens ha calgut emular l'estratègia de la mítica princesa de Creta. El fil que hem anat resseguint en aquesta ocasió no és, però, de llana, com el d'Ariadna, sinó de llum, perquè ha estat trenat amb el reguitzell d'imatges fotogràfiques (foto/grafies) que conté aquest llibre.

És un deure ben plaent de complir reconèixer i agrair aquí la col·laboració de totes les persones que ens han permès accedir als seus àlbums familiars. Les fotografies que generosament ens han cedit són memòria col·lectiva genuïna, perquè ha estat construïda amb les aportacions –per modestes que siguin– de cadascú.

FRANCESC BLASI VALLESPINOSA / AFCEC

DEL PASSAT...

 A la pàgina anterior, una fotografia dels anys vint del segle xx. La cohort de manages, en formació, com si estiguessin guardant la plaça Major, vol simbolitzar aquí la mirada dels avant-passats, que ens interpel·la i ens recorda que som una baula més de la llarga cadena que uneix l'ésser humà a les seves arrels.

CAP AL FUTUR

 Aquests infants dels anys cinquanta, que fan la processó dels petits al carrer del Progrés, són els avis i àvies de la mainada que avui juga a fer la processó. Simbolitzen aquí el nexa que uneix el passat amb el present. Són, d'esquerra a dreta, Joan Baltasar, Aureli Serra –tercer–, Maite Poch, Josep Feliu Moy i Francesc Baltasar.

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons MAITE POCH ROVIRAS

No cal advertir que un recull implica sempre una tria, una elecció. Aquest volum el formen unes imatges concretes, que nosaltres hem seleccionat, en funció de determinats criteris, d'entre un gruix molt important (i molt interessant!) de possibilitats. Amb molta recança hem hagut de deixar per a una millor ocasió magnífiques fotografies. Pensem, però, que el resultat final recull prou fidelment allò que inicialment ens havíem plantejat de reflectir: els canvis urbanístics, la transformació de l'estil de vida, l'evolució de les tradicions seculares i, en definitiva, la multitud d'indefinitos i indefinibles aspectes, com la indumentària, l'expressió dels rostres, l'ambient general, etc., que mostren i demostren la naturalesa i la magnitud de les transformacions que ha experimentat Verges els darrers cent anys.

Hem organitzat el llibre en tres grans apartats. En la primera part, el fil conductor és l'estructura «material» del poble de Verges, és a dir, l'urbanisme, els carrers, les cases, etc., però també, és clar, les persones que omplen aquests espais i hi viuen. Un segon apartat recull el que hem anomenat l'*ànima ancestral*. És una manera de referir-nos a aquelles manifestacions culturals, de caràcter religiós o no, que el pas del temps ha convertit en tradicions, des del desaparegut Ball de Deu fins a la processó de Corpus passant per la cavalcada de Reis i la Sopa. El darrer apartat l'hem reservat exclusivament, com no podia ser d'una altra manera, a la processó del Dijous Sant i a la Dansa de la Mort.

Al capdavant, si és cert que una imatge val més que mil paraules, aquí hi trobareu un llibre pensat per mirar, més que per llegir.

LA VILA I LA SEVA GENT

Verges, vila antiga, cruïlla de camins

La vila de Verges, nascuda a la riba esquerra del riu Ter, és esmentada per primera vegada en un document de l'any 959, quan un magnat anomenat Riculf compareix davant la cort judicial del comte Gausfred d'Empúries per fer-se confirmar un seguit de drets i propietats que tenia dins el comtat, entre ells la vila «Virgines». D'aleshores ençà han transcorregut més de deu segles i el cor del poble batega amb més força que mai. Mil anys, l'empremta dels quals ha anat configurant la vila i la seva gent tal com són avui.

Juntament amb elements que semblen gairebé immutables i permanents, com la muralla i les torres medievals, el rec del Molí o l'alterós campanar, eterns referents de la geografia física i emocional vergelitana, la memòria col·lectiva –i fotogràfica– de Verges és farcida d'imatges que evoquen antics oficis, velles botigues, irrepetibles personatges... i ens fan sentir com ressona dins nostre el tornaveu d'uns temps passats que mai se n'aniran del tot.

JOSEP SALVANY I BLANCH / BIBLIOTECA DE CATALUNYA - Fons SALVANY

FOTO BOSCH / Fons FELIP FIGUERAS I PEPI SOLER

MERLETS I PINACLE

Coronada per merlets, la torre quadrada de la plaça Major era un punt de guaita en temps de conflicte. La campana que hi havia al pinacle donava l'alarma. Segons el nombre de tocs, tothom coneixia de quina banda provenia l'amenaça. El rellotge públic estava ubicat a la part superior de la cara nord de la torre.

EL MERCAT

Verges era, des dels temps medievals, una vila fortificada. La força encerclava el castell, l'església i els habitatges. Amb el creixement posterior es va crear la plaça Major, on des de fa segles se celebra el mercat setmanal, una activitat que va resultar fonamental per al desenvolupament del poble.